

CONSIDERACIONS D'UN LECTOR
(Rafa Gomar: *Bé, perdona'm, però estan esperant-me*,
Tres i Quatre, Paterna — La Canyada, 2014)

Guillem Calaforra

Les narracions que integren el volum *Bé, perdona'm, però estan esperant-me* recullen diversos aspectes d'un dels temes preferits de Rafa Gomar: el de les relacions humanes directes o, tal com es diu ara amb un neologisme bàrbar, les relacions *interpersonals*. En aquest aspecte, doncs, es tracta d'una narrativa de proximitat, de fets concrets i gairebé quotidians, de relacions i reaccions que podríem comparar fàcilment amb els fets de la nostra experiència de cada dia. Si no fóra perquè es tracta d'un rètol historicoliterari molt marcat i connotat (a més d'obsolet), diríem que en un cert sentit la narrativa del nostre autor —en aquest llibre i en els anteriors— té un punt *costumista*. I no és una idea del tot absurda: els arguments *fantàstics* o palesament irrealis hi són minoritaris, els fets que descriu resulten versemblants i prenen sentit en el nostre context més immediat, i a més hi ha una voluntat explícita de reproduir o imitar en l'escriptura el ritme i el color bigarrat del col·loquial. Per si això fóra poc, en alguns casos trobem un cert realisme cru, quasi etnogràfic, com ara en les intervencions dels personatges rurals. Però això no ens hauria d'induir a error. Les narracions de *Bé, perdona'm* són el resultat de laboriosos processos de reescriptura i transformació literària. Un exemple de la cuina literària de l'autor és el conte «A la vora del camí», que ací apareix en dues versions diferents. Assolir aquesta naturalitat, aquest to planer i quasi transparent, no és una cosa que s'improvise.

El treball lingüístic de Rafa Gomar és una aposta de risc. La normativa té molt sovint un influx castrant en els narradors en català: tothom vol fer gala d'un llenguatge impecable, a ningú no li agrada tastar el bisturí del corrector, i el resultat és que la immensa majoria dels personatges

Rafa Gomar

**Bé, perdona'm, però
estan esperant-me**

literaris catalans «parlen» de manera semblant, tant si són vells com si són joves, professors o llauradors, de Girona o de la Marina. En l'obra de Gomar no passa això, o almenys ell intenta que no passe. Els puritans es poden sentir perplexos en més d'una ocasió per aquest motiu, però ell ha acceptat el risc des de fa anys i actua en conseqüència. La contrapartida és que els subjectes de les seues narracions són molt vius, molt reals, molt «autèntics».

Precisament la idea d'«autenticitat» em sembla una de les claus de lectura més útils per a entendre *Bé, perdona'm...* La immensa major part d'aquestes narracions ens parlen de vincles humans podrits, tarats, bruts i frustrants, *inautèntics* si es vol en un sentit heideggerià, de negació de l'essència dels lligams: el seu caràcter dual, o paradoxal, o ambivalent, de ser fruit de la feblesa i de la necessitat però alhora ser l'àmbit més bàsic en què s'exerceixen la grandesa d'esperit i la força interior. Alguns dels seus personatges són fills que maten les mares (o que a vegades les matarien!), esposes cansades de ser part del mobiliari, soldats inutilitzats en la seua capacitat de relacionar-se sense destruir, amics que abusen dels amics, homes abandonats per les mullers i corsecats pel ressentiment i la necessitat de venjança, fills psicòpates els pares dels quals no entenen «què han fet malament» o «en què s'han equivocat» —tal com estableix el tòpic—, mares solteres que s'asfixien en un ambient rural de malfiança i de retrets amb sordina... Sí, també hi ha alguna història més optimista en què ànimes bessones es troben i es complementen mútuament (de fet, aquest sembla que és el conte que més èxit ha tingut entre els lectors), però són l'excepció. Per què?

Al meu parer, un dels propòsits més importants de Rafa Gomar en escriure aquests contes és el de plantejar una visió crítica d'aquests vincles humans inautèntics. O, si es vol dir d'una altra manera, suggerir la necessitat de relacions humanes sanes, satisfactòries, caracteritzades per la sinceritat, la confiança i el creixement mutu, pel reforçament de les persones implicades, per les dinàmiques creatives inherents a l'amistat i a l'amor en la seua forma més noble i més neta. Certament, Gomar no moralitza ni té la intenció de transmetre doctrina o d'alliçonar ningú. Però tampoc no és un autor distanciat de les coses que conta, sinó un narrador amb una implicació tan discreta i tan subtil com Rafa Gomar, la persona. En aquest sentit, i acollint-me a la definició clàssica del terme en els autors francesos del segle daurat, crec que es podria dir que el narrador de Gandia és un *moralista* (de la mateixa manera que eren moralistes, posem per cas, Fuster o La Rochefoucauld). Això vol dir que el seu discurs trau a la llum les vergonyes de determinats

comportaments, amb la idea implícita que podrien millorar o que hi ha comportaments més autèntics. En aquest aspecte, Gomar pertanyeria a l'estirp dels moralistes optimistes, ja que ell quasi sempre deixa oberta la possibilitat de relacions humanes sanes. En això, que per definició és discutible en el sentit que es pot discutir, el seu lector pot discrepar o coincidir amb l'autor.

En un altre paper vaig defensar la idea que les qüestions clau que travessen tota l'obra narrativa de Gomar formen un repertori molt concret i determinat, entre els quals hi ha per exemple el record o la memòria, el retorn, els vincles humans directes i, sobretot, el desassossec, la insatisfacció. *Bé, perdona'm* és un exemple més d'això. El moralista Gomar exposa aquest desassossec en els seus personatges amb la finalitat de desemascarar allò que la majoria de les relacions humanes tenen de podrit, de fals, però amb la perspectiva d'assenyalar-hi implícitament un ideal alliberador. Tot això és cert. Però no hauríem de perdre de vista que els seus contes funcionen sobretot com a artefactes literaris, la qual cosa ens retorna en certa mesura a les observacions que feia al principi: el treball formal.

Gomar és autor de dos dietaris i tres novel·les, però el gruix de la seua producció està dedicat a la narrativa breu, als contes. Els cinc llibres de narracions —incloent-hi aquest— constitueixen una obra alhora uniforme (en les tècniques, els temes i els propòsits) i variada (pel que fa als recursos i als registres temàtics i lingüístics). Si entenem *l'argument* com les coses que passen i que desemboquen en finals amb més o menys efecte sorpresa damunt el lector, hauríem de dir que en els seus contes l'argument a vegades l'interessa i a vegades és més aviat irrellevant. En ocasions es tracta, en efecte, de successions d'esdeveniments en el sentit convencional del terme, però tot sovint hi trobem més aviat un fresc de personatges, actituds i situacions; o una instantània, un flaix, d'un gest o d'una actitud. A vegades són importants les coses que fan els personatges, però en moltes ocasions ho són més encara les coses que diuen, i sobretot ho és la recreació de llenguatges personals i característics, el treball d'elaboració de formes de discurs característiques dels personatges o, per dir-ho rònegament, *la manera com diuen les coses*. El *lector model* de Gomar, per dir-ho amb un terme semiòtic venerable, no és el que hi busca una tesi filosòfica o ideològica, ni el que busca la descàrrega de tensió pròpia del suspens i de l'esclat final del text. El lector model d'aquestes narracions és el que es deixa seduir pel suggeriment verbal, per les coses dites i per les coses callades, per una certa empatia amb els personatges i amb les

situacions que li presenta l'autor. Per a gaudir d'aquesta narrativa, i per fer-li justícia a l'esforç d'elaboració que té darrere, al lector només li cal l'olfacte suficient que li permeta ensumar que, darrere de cada pàgina del llibre, s'entreveu la humil bonhomia d'un autor alhora modest i conscient de la seua vocació i de la seua vàlua. En accedir a participar en aquesta presentació és obvi que em pose de la part de la circulació del llibre, però també que li faig un petit homenatge a la persona que es retrata una mica entre línies.

Antoni Miró: *Principi i fi*, 1980 (Aiguafort, planxa, 33x50).